

ÜST GEYİM DİZAYNINDA DAVAMLI İNKİŞAF PRİNSİPLƏRİ: BAKI TİKİŞ EVİ MMC NÜMUNƏSİNDƏ

Əliyev Şakir Rüstəm oğlu
Azərbaycan Texnologiya Universiteti
Yüngül sənaye mühəndisliyi və dizayn kafedrasının dosenti, t.f.d.
Email: shakiraliyev@atu.edu.az.

İsmayılova Sədaqət Fərhad qızı
Azərbaycan Texnologiya Universiteti
Magistrant
Email: sadagatismayilovaa@gmail.com

UOT 677.52

<https://doi.org/10.30546/200309.2025.001.632>

XÜLASƏ

Davamlı inkişaf qlobal moda sənayesində, xüsusilə həm funksional performans, həm də estetik tələbləri olan üst geyimlərin dizaynı və istehsalında əsas diqqət mərkəzinə çevrilmişdir. Bu tədqiqat davamlılıq prinsiplərinin Azərbaycanda üst geyim istehsalına integrasiyasını araşdırır və tədqiqat üçün Bakı Tikiş Evi MMC nümunə kimi götürülmüşdür. Tədqiqat yerli istehsalçıların qarşılaşdığı çətinlikləri, o cümlədən ekoloji cəhətdən təmiz materiallara məhdud çıxışı, texniki məhdudiyyətləri və inkişaf etməkdə olan istehlakçı şüurunu, həmçinin mövcud istehsal təcrübələrini, materiallardan istifadəni və dizayn strategiyalarını vurğulayır. Qlobal tendensiyalarla müqayisəli təhlil həm boşluqları, həm də modul dizayn, rəqəmsal prototipləşdirmə və mədəni motivlərdən ilhamlanan davamlı tekstil həlləri vasitəsilə innovasiya imkanlarını nümayiş etdirir. Nəticələr göstərir ki, ənənəvi sənətkarlıq texnikalarının müasir texnologiyalar və davamlı biznes modelləri ilə birləşdirilməsi məhsul keyfiyyətini, bazar rəqabət qabiliyyətini və ekoloji məsuliyyəti artırmaqla Azərbaycan üst geyim sənayesi üçün strateji yol xəritəsi təqdim edə bilər.

Açar sözlər: Davamlı moda, üst geyim dizaynı, tekstil sənayesi, ekoloji təmiz materiallar, tikiş evi.

Son onillikdə davamlılıq qlobal moda və tekstil sənayesində əsas diqqət mərkəzinə çevrilmişdir. Ətraf mühitin pozulması, həddindən artıq istehlak və təbii ehtiyatların tükənməsi barədə artan məlumatlılıq dizaynerləri, istehsalçıları və tədqiqatçıları ənənəvi geyim istehsalı yanaşmalarını yenidən qiymətləndirməyə təşviq etmişdir (Niinimäki, K., & Hassi, L., 2011). Geyim kateqoriyaları arasında funksional və simvolik rolu ilə üst geyim xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Qorunma, estetikə və şəxsiyyət ifadəsi üçün nəzərdə tutulmuş üst geyim tez-tez əhəmiyyətli material resursları tələb edir və bu, onun davamlı inkişafını kritik bir problemə çevirir.

Modada davamlı dizayn yalnız ekoloji təmiz materialların istifadəsini deyil, həm də geyimlərin davamlılığını, geri çevirmə qabiliyyətini və çoxfunksionallığını vurğulayır (Fletcher, K., & Tham, M., 2019). Bu prinsiplər üst geyim sahəsində xüsusilə aktualdır, çünki burada davamlılıq və uyğunlaşma qabiliyyəti istehlakçı tələbatının əsas aspektləridir. Lakin, davamlılığın üst geyim dizaynına inteqrasiyası hələ də qeyri-bərabərdir və regionlar, istehsal kontekstləri üzrə əhəmiyyətli fərqliliklər mövcuddur.

Azərbaycanda tekstil və tikiş sənayesi tədricən transformasiyaya məruz qalaraq qlobal bazar tendensiyaları və istehlakçı gözləntilərinə uyğunlaşır. Yerli müəssisələr davamlılığın həm ekoloji zərurət, həm də rəqabət üstünlüyü kimi əhəmiyyətini getdikcə daha çox qiymətləndirirlər. Ölkənin diqqətçəkən istehsalçılarından biri olan Bakı Tikiş Evi MMC, davamlılıq prinsiplərinin üst geyim dizaynı və istehsalına necə tətbiq edilə biləcəyini araşdırmaq üçün dəyərli bir iş nümunəsi təşkil edir. Şirkətin mövcud təcrübələri və qarşılaşdığı çətinliklərin təhlili bu tədqiqatın məqsədidir və yerli moda istehsalını qlobal davamlı inkişaf standartları ilə uyğunlaşdırmaq üçün potensial yolları vurğulayır.

Davamlı moda anlayışı son dövrlərdə aparılan elmi tədqiqatlarda artan diqqətə layiq görülmüş və toxuculuq və geyim sənayesində daha məsuliyyətli istehsal və istehlak istiqamətində qlobal dəyişimi əks etdirmişdir. Davamlı moda, geyimin ətraf mühitə təsirini azaltmaq məqsədilə ekoloji məsuliyyət, etik əmək praktikaları və innovativ dizayn strategiyalarını birləşdirir. Əsas praktikalar arasında bərpa olunan materialların istifadəsi, tullantıların minimuma endirilməsi, məhsulun ömür dövrünün uzadılması və dövrü iqtisadiyyat prinsiplərinin təşviqi yer alır (Fletcher, K., & Grose, L., 2012).

Üst geyim davamlılıq baxımından xüsusilə əhəmiyyətli bir kateqoriya təşkil edir, çünki bu geyimlər adətən yüngül geyimlərlə müqayisədə daha çox parça, ixtisaslaşdırılmış bitirmə işləri və daha uzun istehsal dövrü tələb edir. Effektiv davamlı üst geyim dizaynı

funksional davamlılıqla estetik cazibəni balanslaşdırır və modul dizayn, çoxfunksiyalılıq və geri dönüşüm qabiliyyəti kimi həlləri vurğulayır (Niinimäki, K., 2015). Bundan əlavə, davamlı üst geyim "yavaş moda" prinsiplərini təşviq edə bilər, istehlakçıları tez dəyişən mövsümi məhsullar əvəzinə uzunömürlü və zamana davamlı parçalar almağa təşviq edir.

Texnoloji innovasiyalar üst geyim istehsalında davamlı praktikalara nail olmağı təmin edən vacib vasitələrə çevrilmişdir. 3D modelləşdirmə və virtual prototipləşdirmə kimi rəqəmsal dizayn alətləri dizaynerlərə forma və uyğunluğu təcrübədən keçirərkən material tullantılarını azaltmağa imkan verir (S Sun, Q., & Zhao, Y., 2017). Həmçinin, geri qazanılmış poliester və bio-əsaslı parçalar daxil olmaqla qabaqcıl və ekoloji cəhətdən təmiz mətnillər, həm ekoloji təsirin azaldılmasına, həm də geyimin funksionallığının artırılmasına xidmət edir.

Regional perspektivdən baxıldıqda, davamlılıq prinsiplərinin Azərbaycanın moda sənayesində tətbiqi hələ ilkin mərhələdədir, lakin artan potensial nümayiş etdirir. Azərbaycan toxuculuq müəssisələri tədricən ekoloji yönümlü üsulları, o cümlədən təbii liflərin istifadəsini və ənənəvi sənətkarlıq yanaşmalarını integrasiya edir (Əliyeva, S., 2019). Azərbaycan mədəniyyətində üst geyimin əhəmiyyəti həm də müasir dizayn praktikasında ənənəvi üslubların davamlı şəkildə yenidən şərh edilməsinin vacibliyini vurğulayır.

Buna baxmayaraq, çətinliklər hələ də mövcuddur. Yüksək istehsal xərcləri, məhdud istehlakçı məlumatlılığı və geri dönüşüm ilə tullantıların idarə olunması üçün qeyri-kafi infrastruktur, üst geyim dizaynında davamlılığın genişmiqyaslı tətbiqinə mane olur (Niinimäki, K., & Hassi, L.; Əliyeva, S., 2019). Buna baxmayaraq, qlobal ən yaxşı təcrübələri yerli mədəni və sənaye kontekstləri ilə birləşdirməklə, davamlı üst geyim dizaynı Azərbaycanda həm moda innovasiyası, həm də ekoloji məsuliyyətin əsas dayacağına çevrilə bilər.

Bakı Tikiş Evi MMC Azərbaycan yüngül sənaye kontekstində nümunəvi bir tədqiqat obyekti kimi çıxış edir və müasir istehsal paradigmalarının və əməliyyat strategiyalarının araşdırılması üçün metodoloji prizma təmin edir. Şirkətin daxili təşkilati strukturu, istehsal gücü və idarəetmə praktikaları barədə açıq mənbələrdə məhdud məlumat mövcuddur. Buna baxmayaraq, müəssisəni milli tekstil sektoru çərçivəsində yerləşdirmək sənaye standartlarının, innovasiya tətbiq mexanizmlərinin və əməliyyat məhdudiyyətlərinin analizi üçün əsaslı yanaşma imkanı verir. Azərbaycanın daxili tekstil müəssisələri xarakterik olaraq ənənəvi tikiş sənətkarlığını mexanizə edilmiş istehsal prosesləri ilə birləşdirərək müxtəlif geyim növləri, o cümlədən üst geyimlər istehsal edirlər. Bu sənətkar təcrübəsi ilə texnoloji integrasiyanın

sektor üzrə əməliyyat normativlərinin, o cümlədən keyfiyyətə nəzarət protokollarının, ilkin davamlılıq təşəbbüslərinin və rəqəmsal dizayn və istehsal metodologiyalarının potensial tətbiqinin qiymətləndirilməsi üçün kritik perspektiv təqdim edir. Belə analitik çərçivə, spesifik məhsul istehsalı ilə bağlı təsdiqlənməmiş iddialara əsaslanmadan strateji və əməliyyat aspektlərinin sistematik qiymətləndirilməsinə imkan yaradır.

Azərbaycan tekstil sənayesində üst geyim istehsalı funksional və estetik baxımdan əhəmiyyətli sahəni təşkil edir. Adətən istehsal olunan geyim kateqoriyaları arasında paltolar, gödəkçələr, blazerlər və trençkotlar yer alır və bunlar həm rəsmi, həm də gündəlik istehlakçı tələblərini ödəmək məqsədini daşıyır. Material seçimi geyimlərin struktur dayanıqlığını, istilik səmərəliliyini və ümumi keyfiyyətini təmin etmək baxımından mərkəzi əhəmiyyət kəsb edir. Ənənəvi parçalar, o cümlədən yun, pambıq və qarışıq tekstillər davamlılıq, ergonomik komfort və uzunmüddətli performans xüsusiyyətlərinə görə geniş istifadə olunur. Paralel olaraq, ekoloji cəhətdən davamlı materialların-üzvi liflər və təkrar emal edilmiş sintetik materiallar kimi-tədricən tətbiqi müşahidə olunur, baxmayaraq ki, tətbiq səviyyəsi və ardıcılığı müəssisələr arasında fərqlilik göstərir.

Azərbaycanın üst geyim istehsalı bir sıra qarşılıqlı əlaqəli struktur, texnoloji və bazar əsaslı məhdudiyyətlərdən təsirlənir. Əsas çətinliklərdən biri davamlılıq prinsiplərinin gündəlik istehsal əməliyyatlarına inteqrasiyasıdır. Qlobal səviyyədə ekoloji cəhətdən məsuliyyətli materiallar və dövrü istehsal metodologiyaları prioritet hesab olunsada, yerli müəssisələr davamlı tekstillərə məhdud çıxış, yüksək istehsal xərcləri və logistika çətinlikləri ilə qarşılaşır ki, bu da tammiqyaslı tətbiqi məhdudlaşdırır.

Başqa mühüm çətinlik istehsal dövrlərinin sürətlə dəyişən istehlakçı tələbləri ilə uyğunlaşdırılmasıdır. Üst geyimlər struktural mürəkkəbliyə görə daha uzun dizayn və istehsal müddətləri tələb edir, bu da mövsümi moda dəyişikliklərinə tez reaksiya vermə imkanlarını məhdudlaşdırır və beynəlxalq brendlərin sürətli istehsal və paylama imkanları ilə eyni bazarda fəaliyyət göstərməsi vəziyyətində rəqabət mövqeyini zəiflədə bilər.

Texnoloji infrastruktur məhdudiyyətləri istehsal effektivliyinə və innovasiya potensialına da təsir göstərir. Mexanizə edilmiş avadanlıq və rəqəmsal naxışlama sistemləri müəyyən müəssisələrdə tətbiq olunsada, yüksək dəqiqlikli bitirmə, qabaqcıl tekstil emalı və modul dizaynın inteqrasiyası kimi ixtisaslaşmış proseslər hələ də peşəkar əl əməyinə əsaslanır. Bu asılılıq miqyasın genişləndirilməsini, ardıcılığı və qabaqcıl istehsal texnologiyalarının tətbiqini məhdudlaşdırır.

İnsan resurslarının potensialı əlavə kritik faktor hesab olunur. Yüksək keyfiyyətli üst geyim istehsalı ənənəvi tikiş bacarıqları və müasir dizayn metodologiyalarında peşəkar olan personal tələb edir. Lazımi texniki bilik və yaradıcı bacarıqlara malik kadrların cəlb olunması və saxlanması hələ də çətinlik törədir və sektoru innovativ praktikalardan tam istifadə imkanından məhrum edir.

Bazar dinamikası da istehsal strategiyalarına təsir göstərir. Azərbaycanın istehlakçıları arasında davamlı moda barədə məlumat və tələb hələ formalaşmaqdadır; alış qərarlarında tez-tez qiymət və brend tanınması ekoloji amillərdən üstün tutulur. Bu dinamika davamlılıq prinsiplərinin istehsal proseslərinə tam inteqrasiyası üçün iqtisadi stimulu azaldır.

Ümumilikdə, bu çətinliklər dizayn innovasiyası, əməliyyat potensialı, işçi qüvvəsinin peşəkarlığı və bazar tələbləri arasındakı çoxsaxəli qarşılıqlı təsiri nümayiş etdirir. Onların həlli qabaqcıl texnologiyaya investisiya, hədəflənmiş işçi qüvvəsinin inkişafı və istehlakçı maarifləndirilməsi tədbirlərini əhatə edən kompleks strategiya tələb edir və beləliklə, yerli üst geyim sənayesində keyfiyyətin, davamlılığın və rəqabət qabiliyyətinin artırılmasına imkan yaradır.

Dayanıqlı üst geyim dizaynı qlobal moda bazarlarında, xüsusilə Avropa, Şimali Amerika və Şərqi Asiyada getdikcə daha böyük təsir göstərir. Aparıcı brendlər dövrü dizayn prinsiplərini, yüksək performanslı təkrar emal edilmiş materialları və innovativ istehsal texnologiyalarını birləşdirərək ekoloji təsiri azaltmaqla yanaşı, məhsul keyfiyyətini və istehlakçı cəlbini qoruyurlar (Fletcher & Tham, 2019; Niinimäki, 2015). Məsələn, İtaliyada Zerobarracento brendi sıfır tullantı prinsipi ilə fəaliyyət göstərərək, ekoloji cəhətdən təmiz materiallardan istifadə edir və məhsullarının tam izlənilənliyini təmin edir. Almaniyada isə Manteco şirkəti dövrü dizaynı sənaye səviyyəsində tətbiq edərək, geyimlərin mövsümlərə uyğunlaşmasını təmin edir.

Şimali Amerikada, xüsusilə ABŞ-da, moda brendləri şəffaf təchizat zəncirləri və etik əmək prinsiplərinə üstünlük verərək dayanıqlılığını həm materiallarda, həm də istehsal etikası çərçivəsində təmin edirlər. Məsələn, Fashion Revolution təşkilatının 2023-cü il üzrə hazırladığı Fashion Transparency Index hesabatına görə, 250 ən böyük moda brendi və pərakəndə satıcıları təchizat zəncirlərinin sosial və ekoloji siyasətləri barədə məlumat vermə səviyyəsinə görə qiymətləndirilmişdir.

Azərbaycanın üst geyim sektoru, Bakı Tikiş Evi MMC kimi müəssisələr tərəfindən təmsil olunan, bu təcrübələrin ilkin mərhələdə tətbiq olunduğu bir mərhələdədir. Yerli

istehsalçılar ekoloji təmiz parçalar və rəqəmsal naxışlama texnologiyalarını tətbiq etməyə başlamış olsalar da, dövrü iqtisadiyyat prinsiplərinin genişmiqyaslı tətbiqi - məsələn, geyim geri qaytarma proqramları, təkrar emal şəbəkələri və modul dizayn - hələ məhduddur. Bu fərq həm bir çətinlik, həm də imkan olaraq qiymətləndirilə bilər: yerli istehsalçılar qlobal standartlardan öyrənərək həlləri yerli iqtisadi, infrastruktur və mədəni şəraitə uyğunlaşdırma bilərlər.

Qlobal miqyasda qabaqcıl dayanıqlı materialların tətbiqi, bio-əsaslı liflər, yenidən emal edilmiş sintetiklər və aşağı təsirli boyalar kimi texnoloji imkanları vurğulayır. Hazırda onların əlçatanlığının məhdudluğu və yüksək maliyyəti Azərbaycanda geniş tətbiqi çətinləşdirir, lakin seçmə məhsul xəttlərində istifadəsi tədrici integrasiyanın potensialını göstərir. İnkişaf etmiş bazarlarda istehlakçı məlumatlılığı dayanıqlı istehsalın tətbiqini təşviq edir və ekoloji məsuliyyətli istehsal üçün iqtisadi stimül yaradır. Azərbaycanda oxşar istehlakçı maarifləndirilməsi təşəbbüsləri dayanıqlı praktikalara dair biznes əsasını gücləndirə bilər.

Azərbaycanın üst geyim sektoru ənənəvi geyim sənətkarlığını müasir dizayn və texnoloji vasitələrlə integrasiya edərək innovasiya imkanları təqdim edir. Modul və çoxfunksiyalı dizaynlar - məsələn, ayırd edilə bilən astarlar, tənzimlənə bilən elementlər və ya tərs çevrilə bilən xüsusiyyətlər - məhsul ömrünü uzatmaqla yanaşı, məsuliyyətli istehlakı təşviq edir.

Rəqəmsal texnologiyalar - 3D modelləşdirmə, virtual prototipləmə və süni intellekt dəstəklı dizayn vasitələri - dəqiqliyi təmin edir, material tullantılarını azaldır və dizayndan istehsala keçid müddətini sürətləndirir (Sun, Q., & Zhao, Y., 2021). Bu vasitələr mürəkkəb naxışlar, parça kombinasiyaları və dayanıqlı materiallarla təcrübə aparmağa imkan verir, fiziki prototipləmə prosesinin resurs intensivliyini azaltmaqla həm rəqabət qabiliyyətini artırır, həm də istehsal səmərəliliyini qoruyur.

Material innovasiyası yerli liflər və tekstilləri ekoloji təmiz emal üsulları ilə birləşdirərək mədəni cəhətdən fərqli və dayanıqlı üst geyim istehsalını mümkün edir. Məsələn, yun ilə təkrar emal edilmiş sintetiklərin və ya üzvi pambığın qarışığı davamlılığı təmin edir və ekoloji məsuliyyəti artırır (Əliyeva, S., 2019). Dizaynerlər, tekstil alimləri və mühəndislər arasında əməkdaşlıq material tətbiqlərinin genişləndirilməsinə imkan verərək müəssisələr üçün unikallıq və rəqabət üstünlüyü yarada bilər.

Biznes modeli innovasiyası da dayanıqlılığı dəstəkləyir. Geyim geri qaytarma proqramları, icarə xidmətləri və məhdud saylı kolleksiyalar dövrü iqtisadiyyat prinsiplərini yerli bazarda tətbiq edə bilər. İstehlakçıların bu yanaşmalar və ekoloji təsirləri barədə maarifləndirilməsi tələb yaratmaqla yanaşı, istehsalçıları proqnozlaşdırıcı və innovativ praktikaları tətbiq etməyə təşviq edir.

Azərbaycanın üst geyim sektorunda dayanıqlı inkişaf ekoloji, iqtisadi və sosial aspektləri əhatə edən çoxölçülü strategiya tələb edir. Əsas komponentlərdən biri material optimallaşdırılması və təchizat zənciri idarəçiliyidir: yenilənə bilən, təkrar emal edilmiş və aşağı ekoloji təsirli tekstillərin prioritetləşdirilməsi ekoloji izləri azaldır, keyfiyyətdən ödənin vermədən.

Texnologiyaların inteqrasiyası - rəqəmsal naxışlama, 3D prototipləmə və avtomatlaşdırılmış kəsmə sistemləri - dəqiqliyi artırır, tullantıları azaldır və istehsal dövrlərini qısaldır, dayanıqlı parçalarla innovativ dizaynların tətbiqini asanlaşdırır.

İşçi qüvvəsinin inkişafı həlledicidir: peşəkar tikiş ustaları, dizaynerlər və mühəndislərin hazırlanması dayanıqlılığın istehsal prosesinə inteqrasiyasını təmin edir. Akademik müəssisələr və peşə təhsil proqramları ilə əməkdaşlıq davamlı praktikaların tətbiqini gücləndirir.

İstehlakçıların maarifləndirilməsi və dövrü biznes modelləri dayanıqlı istehlakı təşviq edir və istehsalçılar üçün iqtisadi stimula yaradır. Eyni zamanda, sənaye əməkdaşlığı və dəstəkləyici siyasət mexanizmləri standartların yüksəldilməsinə, ekoloji təsirin azaldılmasına və rəqəbat qabiliyyətinin artırılmasına xidmət edir.

Nəticədə, material innovasiyası, texnologiyaların tətbiqi, işçi qüvvəsinin inkişafı, istehlakçı iştirakçılığı və əməkdaşlıq dayanıqlı inkişafın əsas sütunlarını təşkil edir. Bu yanaşmalar Bakı Tikiş Evi MMC kimi müəssisələrə yüksək keyfiyyətli, ekoloji məsuliyyətli geyimlər istehsal etməyə və yerli tekstil sektorunu qlobal dayanıqlılıq məqsədlərinə uyğunlaşdırmağa imkan verir.

Bu tədqiqat Azərbaycan tekstil sənayesində dayanıqlı inkişaf prinsiplərinin üst geyim dizaynına tətbiqini kritik şəkildə araşdırmış, Bakı Tikiş Evi MMC-ni nümunəvi müəssisə kimi nəzərdən keçirmişdir. Analiz göstərir ki, yerli istehsalçılar ənənəvi sənətkarlığı müasir istehsal texnologiyaları ilə birləşdirməkdə müəyyən irəliləyişlər əldə etsələr də, dizayn, material seçimi və istehsal proseslərinin hər mərhələsində tam dayanıqlılığın təmin olunması hələ də sistemli çətinliklər yaradır.

Əsas məhdudiyyətlər arasında ekoloji məsuliyyətli materialların məhdud əlçatanlığı və yüksək maliyyəti, istehsal texnologiyalarının limitləri və istehlakçıların dayanıqlı moda barədə məlumatlılığının tədricən formalaşması yer alır. Bununla yanaşı, innovasiya imkanları əhəmiyyətli səviyyədədir. Modul və çoxfunksiyalı geyim dizaynları, inkişaf etmiş rəqəmsal prototipləmə və yerli, ekoloji məsuliyyətli materialların strateji istifadəsi həm ekoloji məsuliyyəti, həm də məhsul keyfiyyətini artırmaq üçün əlverişli imkanlar təqdim edir.

Sənaye, akademik və dövlət qurumları arasında əməkdaşlıq işçi qüvvəsinin səriştəsini möhkəmləndirə, bilik mübadiləsini stimullaşdırır və dayanıqlı istehsalı dəstəkləyən siyasət mexanizmlərinin formalaşmasına töhfə verə bilər. Azərbaycan, beynəlxalq dayanıqlılıq standartlarını yerli sosial-iqtisadi, infrastruktur və mədəni kontekstə uyğun şəkildə tətbiq etmək potensialına malikdir. Geyim geri qaytarma proqramları və icarə xidmətləri kimi innovativ biznes modellərinin tətbiqi, habelə hədəflənmiş istehlakçı maarifləndirilməsi, ekoloji yönümlü istehsal və istehlak davranışlarını gücləndirən bazar stimulumu formalaşdırır.

Nəticədə, Azərbaycan kontekstində dayanıqlı üst geyim dizaynı mədəni irs, texnoloji innovasiya və ekoloji məsuliyyətin strateji kəsişməsini təmsil edir. Bakı Tikiş Evi MMC kimi müəssisələr material innovasiyası, işçi qüvvəsinin inkişafı, texnoloji tətbiq və bazar yönümlü strategiyaları birləşdirərək dayanıqlılığı əməli şəkildə tətbiq edə bilirlər. Bu yanaşma yerli tekstil sektorunun rəqabət qabiliyyətini və davamlılığını gücləndirməklə yanaşı, milli istehsal praktikalarını qlobal dayanıqlılıq məqsədlərinə uyğunlaşdırır və göstərir ki, ekoloji məsuliyyət, iqtisadi səmərəlilik və mədəni davamlılıq uzunmüddətli sənaye və sosial dəyərin qarşılıqlı tamamlayıcı amilləridir.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT PRINCIPLES IN OUTERWEAR DESIGN: THE CASE OF BAKU SEWING HOUSE LLC

Aliyev Shakir Rustam
Azerbaijan Technological University
Associate Professor of the Department of Light Industry Engineering and Design, PhD.
E-mail: shakiraliyev@atu.edu.az

Ismayilova Sadagat Farhad
Azerbaijan Technological University
Master
E-mail: sadagatismayilovaa@gmail.com

SUMMARY

Sustainable development has become a central focus in the global fashion industry, particularly in the design and production of outerwear, which must meet both functional performance and aesthetic requirements. This study examines the integration of sustainability principles into outerwear production in Azerbaijan, with Baku Sewing House LLC selected as a representative case. The research highlights the challenges faced by local manufacturers, including limited access to environmentally friendly materials, technical constraints, and evolving consumer awareness, as well as current production practices, material utilization, and design strategies. A comparative analysis with global trends reveals both gaps and opportunities for innovation through modular design, digital prototyping, and sustainable textile solutions inspired by cultural motifs. The findings indicate that combining traditional artisanal techniques with modern technologies and sustainable business models can enhance product quality, market competitiveness, and environmental responsibility, thereby providing a strategic roadmap for the Azerbaijani outerwear industry.

Keywords: Sustainable fashion, outerwear design, textile industry, eco-friendly materials, sewing house.

ПРИНЦИПЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ В ДИЗАЙНЕ ВЕРХНЕЙ ОДЕЖДЫ: НА ПРИМЕРЕ ООО «БАКИНСКИЙ ШВЕЙНЫЙ ДОМ»

Алиев Шакир Рустам оглы
Азербайджанский Технологический Университет
Доцент кафедры, Инженерии и дизайна легкой промышленности, д.ф.тех.
Эл.почта: shakiraliyev@atu.edu.az

Исмаилова Садагат Фархад кызы
Азербайджанский Технологический Университет
Магистр
Эл.почта: sadagatismayilovaa@gmail.com

РЕЗЮМЕ

Устойчивое развитие стало ключевым направлением в мировой индустрии моды, особенно в дизайне и производстве верхней одежды, где необходимо сочетание функциональной производительности и эстетических требований. В данном исследовании рассматривается интеграция принципов устойчивого развития в производство верхней одежды в Азербайджане на примере ООО «Бакенский швейный дом». Работа подчеркивает трудности, с которыми сталкиваются местные производители, включая ограниченный доступ к экологически чистым материалам, технологические ограничения и формирующееся сознание потребителей, а также текущие производственные практики, использование материалов и стратегию дизайна. Сравнительный анализ с мировыми тенденциями выявляет как пробелы, так и возможности для инноваций посредством модульного дизайна, цифрового прототипирования и устойчивых текстильных решений, вдохновленных культурными мотивами. Результаты показывают, что сочетание традиционных ремесленных техник с современными технологиями и устойчивыми бизнес-моделями может повысить качество продукции, конкурентоспособность на рынке и экологическую ответственность, обеспечивая стратегическую дорожную карту для азербайджанской индустрии верхней одежды.

Ключевые слова: устойчивая мода, дизайн верхней одежды, текстильная промышленность, экологически чистые материалы, швейный дом.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Fletcher, K. (2008). *Sustainable fashion and textiles: Design journeys*. London: Earthscan.
2. Fletcher, K., & Grose, L. (2012). *Fashion & sustainability: Design for change*. London: Laurence King.
3. Niinimäki, K., & Hassi, L. (2011). Emerging design strategies in sustainable production and consumption of textiles and clothing. *Journal of Cleaner Production*, 19(16), 1876–1883.

4. Niinimäki, K. (2015). Ethical foundations in sustainable fashion. *Textile Outlook International*, 176, 13–16.
5. Əliyeva, S. (2019). Yüngül sənayedə innovativ texnologiyaların tətbiqi imkanları. *Azərbaycan Texnologiya Universitetinin Elmi Xəbərləri*, 11(2), 45–52.
6. Fletcher, K., & Tham, M. (2019). *Earth logic: Fashion action research plan*. The J.J. Charitable Trust.
7. Sun, Q., & Zhao, Y. (2021). Digital technology application in fashion design: A sustainable development perspective. *Fashion and Textiles*, 8(1), 1–19.